

Ἡ ἀστική τάξη ὁμως δὲν ἐφκίαξε μόνο τὰ ὄπλα πού θά τις φέρουνε τὸ θάνατο, γέννησε ἐπίσης καὶ τοὺς ἀνθρώπους πού θά χρησιμοποιήσουν αὐτὰ τὰ ἔπλα—τοὺς σύγχρονους ἐργάτες, τοὺς προλετάριους.

Ὅσο ἀναπτύσσεται ἡ μπουρζουαζία, δηλαδή τὸ κεφάλαιο, ἄλλο τόσο ἀναπτύσσεται καὶ τὸ προλεταριάτο, ἡ σύγχρονη ἐργατική τάξη πού μπορεῖ νὰ ζῆ μόνο ὅσο βρίσκει δουλιὰ καὶ πού βρίσκει δουλιὰ μόνο ὅσο ἡ δουλιὰ της αὐξάνει τὸ κεφάλαιο. Οἱ ἐργάτες τοῦτοι πού εἶναι ἀναγκασμένοι νὰ πουλιῶνται μὲ τὸ κομμάτι (¹) εἶναι ἐμπόρευμα σὰν κάθε ἄλλο εἶδος ἐμπορίου καὶ γιὰ τοῦτο εἶναι ἐκτεθειμένοι σ' ὅλες τις περιπέτειες τοῦ ἀνταγωνισμοῦ, σ' ὅλες τις ἀστασίες (διακυμάνσεις) τῆς ἀγορᾶς.

Μὲ τὴ διάδοση τῶν μηχανῶν καὶ τὸν καταμερισμὸ τῆς ἐργασίας ἔχασε κάθε ἀτομικότητα ἡ ἐργασία καὶ μαζὺ μ' αὐτὸ κάθε θέλητρο γιὰ τοὺς ἐργάτες. Ὁ ἐργάτης καταντᾷ ἀπλὸ ἐξάρτημα τῆς μηχανῆς, καὶ τὸ μόνο πού ζητᾷνε ἀπ' τὸ ἐξάρτημα τοῦτο εἶναι ὁ πιὸ ἀπλός, ὁ πιὸ μονότονος, ὁ πιὸ εὐκολομάθητος χειρισμός. Γι' αὐτὸ (σήμερα) οἱ δαπάνες πού ἀπαιτοῦνται γιὰ τὸν ἐργάτη περιορίζονται σχεδὸν σὲ κεῖνα πού τοῦ χρειάζονται γιὰ νὰ ζήσει καὶ νὰ διαιωμένη τῆ γενιά του. Ἡ τιμὴ ἐνὸς ἐμπορεύματος ὁμως, ἄρα καὶ τῆς ἐργασίας, (²) εἶναι ἴση πρὸς τις δαπάνες τῆς παραγωγῆς τους. Ἐτσι ὅσο ἡ ἐργασία κατάντᾷ ἀντιπαθητικὴ, τόσο τὸ μεροκάματο κατεβαίνει, καὶ κάτι παραπάνω : ὅσο ἀναπτύσσεται τὸ σύστημα τῶν μηχανῶν καὶ ὁ καταμερισμὸς τῆς ἐργασίας, τόσο αὐξάνει καὶ τὸ ποσὸ τῆς ἐργασίας, εἴτε μὲ τὸ ν' αὐξάνει ἡ δουλιὰ πού ἀπαιτεῖται σὲ ὀρισμένο χρόνο, μὲ

1. Θέλει νὰ πῆ μέρα μὲ τὴν ἡμέρα.

2. Πιὸ ὕστερα ὁ Μάρξ ἔλεγε καὶ ἔγραφε δὺ ν α μ η ἐ ρ γ α σ ί α ς.

το να επιταχύνεται ὁ ρυθμὸς τῆς λειτουργίας τῶν μηχανῶν κλπ.

Ἡ σύγχρονη βιομηχανία ἔχει μεταμορφώσει τὸ μικρὸ ἀργαστήρι τοῦ μάστορα τῆς πατριαρχικῆς ἐποχῆς σὲ μεγάλο ἐργοστάσιο τοῦ βιομήχανου κεφαλαιοκράτη. Οἱ ἐργάτες στοιβασμένοι κατὰ μάζες στὴ φάμπρικα μέσα, ὀργανώνονται στρατιωτικά. Σὰν κοινοὶ στρατιῶτες τῆς βιομηχανικῆς στρατιᾶς, μπαίνουν κάτω ἀπὸ τὴν ἐπίβλεψη ὀλόκληρης ἱεραρχίας ἀπὸ ἀξιωματικούς καὶ ὑπαξιωματικούς. (1) Καὶ δὲ φτάνει πῶς εἶναι δοῦλοι τῆς μπουρζουαζίας, τοῦ ἀστικοῦ Κράτους, γίνονται ἀκόμα σκλόβοι κάθε μέρα, κάθε ὥρα, τῆς μηχανῆς, τοῦ ἐπόπτη καὶ προπάντων τοῦ ἴδιου τοῦ ἀστοῦ ἐργοστασιάρχου.

Καὶ ὁ δεσποτισμὸς τοῦτος καταντᾷ τόσο πιὸ μικρόπρεπος, τόσο πιὸ σιχαμερός, καὶ πιὸ ἀνυπόφορος, ὅσο πιὸ φανερά διαλαλεῖ πῶς ὁ σκοπὸς του ὁ μοναδικὸς εἶναι τὸ κέρδος.

Ὅσο ἡ δουλιὰ τοῦ χεριοῦ ἀπαιτεῖ πιὸ λιγότερη ἐπιδειξισύνη καὶ δύναμη, ὅσο δηλαδή πιὸ πολὺ ἀναπτύσσεται ἡ σύγχρονη βιομηχανία, τόσο ἡ δουλιὰ τῶν ἀντρῶν ἐχτοπίζεται ἀπ' τὴ δουλιὰ τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδιῶν. Ἡ διαφορὰ τοῦ φύλου καὶ τῆς ἡλικίας δὲν ἔχει πιά καμμιά κοινωνικὴ σημασία γιὰ τὴν ἐργατικὴ τάξη. Ὑπάρχουν ἀκόμα μονάχα ἐργαλεῖα δουλιᾶς, πού τὸ κόστος τους διαφέρει ἀνάλογα μὲ τὴν ἡλικία καὶ τὸ φύλο. Κι ἀφοῦ ὁ φαμπρικάντης ξεζουμίση τὸν ἐργάτη, καὶ τοῦ πληρώσει ἐπὶ τέλους τὸ μεροκάματό του σὲ πρόσβαρη μονέδα, τότε πέφτουνε πάνω του ἀμέσως οἱ ἄλλες μερίδες τῆς ἀστικῆς τάξης, ὁ σπιτονοικοκύρης, ὁ μπακάλης, ὁ ἐνεχυροδανειστὴς κ.τ.λ.

1. Θέλει νὰ πῆ πῶς μέσα στὶς φάμπρικες οἱ ἐργάτες βρίσκονται κάτω ἀπ' τὴν ἐπίβλεψη τῶν ἐπιστατῶν καὶ τῶν ἄλλων ὀργάνων τοῦ κεφαλαιοκράτη.

Μικροβιομήχανοι, έμποράκηδες και είσοδηματίες, χειροτέχνες και χωρικοί, τὰ παλιὰ κατώτερα στρώματα τῶν μεσαίων «τάξεων», ὅλες τοῦτες οἱ τάξεις ξεπέφτουν στοὺς προλεταριάτο, εἴτε γιατί τὰ μικρά τους κεφάλαια δὲν τοὺς φτάνουν γιὰ νὰ γίνουν μεγαλοβιομήχανοι καὶ δὲν τὰ βγάζουν πέρα ἀπ' τὸν ἀνταγωνισμό τοῦ μεγαλύτερου κεφαλαίου, εἴτε γιατί ἡ τεχνική τους ἐπιδεξιότητα δὲν ἔχει πιά πέραση μπροστὰ στοὺς νέους τρόπους τῆς παραγωγῆς. Ἔτσι οἱ προλετάριοι στρατολογοῦνται ἀπ' ὅλα τὰ στρώματα τοῦ πληθυσμοῦ.

Τὸ προλεταριάτο στὴν ἐξέλιξή του περνᾷ ἀπὸ διαφορὲς βαθμίδες. Ἡ πάλη του ἐνάντια στὴν ἀστική τάξη ἀρχίζει ἀπ' τὴν ὥρα ποὺ γεννιέται.

Ὁ ἀγώνας στὴν ἀρχὴ γίνεται μεμονωμένα, ὕστερα ἀπὸ τοὺς ἐργάτες ἑνὸς ἐργοστασίου καὶ στοὺς τέλους οἱ ἐργάτες τοῦ ἴδιου κλάδου τῆς βιομηχανίας σ' ἕναν τόπο ἐνάντια στοὺς κάθε ἀστὸ χωριστὰ ποὺ τοὺς ἐκμεταλλεύεται ἄμεσα. Οἱ ἐπιθέσεις τους δὲ γίνονται μόνο ἐνάντια στοὺς ἀστικὸ τρόπο παραγωγῆς, μὰ καὶ ἐνάντια σ' αὐτὰ τὰ ἴδια τὰ ἐργαλεῖα τῆς παραγωγῆς. Καταστρέφουν τὰ ξενικὰ ἐμπορεύματα (1) ποὺ τοὺς ἀνταγωνίζονται, σπάζουν τὶς μηχανές, βάζουν φωτιά στὶς φάμπρικες καὶ ζητᾶνε νὰ ξαναστήσουν τὸν τεχνίτη τοῦ Μεσαίωνα ποὺ δὲν ὑπάρχει πιά.

Στὴν περίοδο τούτη, ἡ ἐργατιά σχηματίζει μιὰ σκόρπια σ' ὅλη τὴ χώρα μάζα ποὺ εἶναι κατακομματιασμένη ἀπὸ τὸν ἀνταγωνισμό. Κι ἂν πότε πότε τυχαίνει νὰ βρίσκονται συνασπισμένοι πολλοὶ μαζύ, αὐτὸ δὲν εἶναι ἀκόμα τὸ ἀποτέλεσμα τῆς δικῆς τους ἐνώσεως, μὰ ἀποτέλεσμα τῆς ἐνώσεως τῆς μπουρζουαζίας, ποὺ γιὰ νὰ πετύχει τοὺς δικούς της πολιτικοὺς σκοποὺς πρέπει νὰ κρατᾷ στοὺς πόδι ὁλόκληρο τὸ προλεταριάτο, πράγμα ποὺ γιὰ τὴν ὥρα

1. Τὰ ἐμπορεύματα ποὺ ἔρχονται ἀπὸ ἄλλους τόπους.

μπορεί ακόμα να τὸ καταφέρει. Σὲ τούτη λοιπὸν τὴ βαθμίδα τῆς ἐξέλιξής τους, οἱ προλετάριοι δὲν πολεμάνε ακόμα τοὺς δικούς τους ἐχθρούς, μὰ τοὺς ἐχθροὺς τῶν ἐχθρῶν τους, τὰ ἀπομεινάρια τῆς ἀπόλυτης μοναρχίας, τοὺς γαιοχτήμονες, τοὺς ἀστούς ποὺ δὲν εἶναι βιομήχανοι, τοὺς μικρομπουρζουάδες. Ἔτσι ὅλο τὸ ἱστορικὸ κίνημα βρίσκεται συγκεντρωμένο στὰ χέρια τῆς ἀστικῆς τάξης. Κάθε νίκη ποὺ κερδίζεται μ' αὐτὸν τὸν τρόπο εἶναι νίκη τῆς ἀστικῆς τάξης.

Μὲ τὴν ἀνάπτυξη ὅμως τῆς βιομηχανίας δὲν πληθαίνουν μόνο οἱ προλετάριοι, μὰ καὶ συγκεντρώνεται σὲ ὅλοένα πυκνότερες μάζες, ἡ δύναμή τους μεγαλώνει κι ἀποχτᾶνε συνείδηση τῆς δύνாமῆς τους. Τὰ συμφέροντα, οἱ ὅροι τῆς ζωῆς μέσα στὸ προλεταριάτο ὅλο καὶ πιδὸ πολὺ ἐξομοιώνονται, ἐπειδὴ οἱ μηχανές μέρα μὲ τὴ μέρα ξαφανίζουσι τὶς διαφορὰς τῆς δουλιᾶς καὶ κατεβάζουσι τὰ μεροκάματα παντοῦ σχεδὸν σ' ἓνα ἐπίπεδο χαμηλό. Ὡστόσο ὁ συναγωνισμὸς ἀνάμεσα στοὺς ἀστούς ποὺ ὅλοένα καὶ μεγαλώνει, καὶ οἱ ἐμπορικὲς κρίσεις, ποὺ τὶς φέρνει τοῦτος ὁ συναγωνισμὸς, κάνουνε τὸ μεροκάματο τοῦ ἐργάτη ὅλοένα καὶ πιδὸ ἄστατο. Οἱ μηχανές ποὺ κάθε τόσο τελειοποιοῦνται μὲ γοργὸ ρυθμὸ κάνουν τὴ θέση τοῦ ἐργάτη μέσα (στὴν κοινωνικὴ) ζωὴ ὅλο καὶ πιδὸ ἀβέβαιη. Οἱ ἀτομικὲς συγκρούσεις ἀνάμεσα στὸν ἐργάτη καὶ στὸν ἀστὸ παίρνουσι ὅλοένα τὸ χαραχτήρα συγκρούσεων ἀνάμεσα σὲ δυὸ τάξεις. Ἔτσι ἀρχίζουσι οἱ ἐργάτες νὰ φκιάχνουσι ἐνώσεις ἐναντία στοὺς ἀστούς, πάνε ἐνωμένοι γιὰ νὰ προστατέψουσι τὸ μεροκάματό τους. Συσταίνουσι ακόμα καὶ μόνιμους συνεταιρισμοὺς γιὰ νὰ ἔχουσι τὰ τρόφιμά τους σὲ περίπτωσι ξεσηκωμοῦ. Ἐδῶ κι ἐκεῖ ὁ ἀγῶνας τους ξεσπᾷ σὲ ταραχές.

Εἶν' ἀλήθεια πῶς ἀπὸ κάποτε οἱ ἐργάτες κερδίζουν καμμιά νίκη, μὰ ἡ νίκη τους εἶναι προσωρινή. Τὸ πραγματικὸ ἀποτέλεσμα τῶν ἀγῶνων τους αὐτῶν δὲν εἶναι ἡ

Κομμουνιστικὸ Μανιφέστο

ἄμεση ἐπιτυχία, ἀλλὰ ἡ ἔνωση ποῦ ὀλοένα πλατύτερα ἀναπτύσσεται μέσα στοὺς ἐργάτες. Καὶ ἡ συνένωσή τους τούτη εὐκολύνεται ἀπὸ τὰ μέσα τῆς συγκοινωνίας ποῦ ὄλο καὶ πληθαίνουν, ποῦ τὰ δημιουργεῖ ἡ μεγάλη βιομηχανία κι ἐπιτρέπουν στοὺς ἐργάτες ποῦ βρίσκονται σὲ διάφορες περιοχὲς ν᾿ἀρχοῦνται σὲ ἐπικοινωνία μεταξύ τους. Μὰ χρειάστηκε μόνο ἡ ἐπικοινωνία γιὰ νὰ μετατραποῦν οἱ διάφοροι τοπικοὶ ἀγῶνες, ποῦ ἔχουν παντοῦ τὸν ἴδιον χαραχτήρα, σ' ἓναν (ἀγῶνα) ἐθνικό, σ' ἓναν ἀγῶνα ταξικό, κάτω ἀπὸ μιὰ κεντρικὴ ἐνιαία διεύθυνση. Κάθε ὁμῶς ταξικός ἀγῶνας εἶναι καὶ ἓνας ἀγῶνας πολιτικός. Καὶ τὴν ἐπικοινωνία, ποῦ οἱ ἄστοι τοῦ Μεσαίωνα μὲ τοὺς γειτονικοὺς ἢ μικρῆς ἀχτίνας δρόμους τους, χρειάστηκαν αἰῶνες ὀλόκληρους γιὰ νὰ τὴν πετύχουν, οἱ σύγχρονοι προλετάριοι, χάρη στοὺς σιδηροδρόμους, τὴν πετυχαίνουνε μέσα, σὲ λίγα χρόνια.

Ἡ ὀργάνωση τούτη τῶν προλεταρίων σὲ τάξη, καὶ σὰ συνέπεια (ἢ ὀργάνωσή τους) σὲ κόμμα πολιτικό κάθε στιγμή χαλνᾷ ἀπὸ τὸν ἀνταγινισμό ποῦ ἔχουν οἱ ἴδιοι ἐργάτες ἀνάμεσά τους. Μὰ πάλι ξαναγίνεται (ἢ ὀργάνωση), καὶ μάλιστα πιὸ γερῆ, πιὸ στέρεη καὶ πιὸ θεόρατη. Ἐκμεταλλεῦεται τίς ἐσωτερικὲς διχόνοιες τῆς μπουρζουαζίας καὶ καταφέρνει νὰ τὴν ὑποχρεῶνῃ ν' ἀναγνωρίσῃ μὲ νόμο μερικὰ ἀπὸ τὰ συμφέροντα (1) τῆς ἐργατικῆς τάξης. Ἔτσι λόγου χάρη πάρθηκε στὴν Ἀγγλία ὁ νόμος γιὰ τὸ δεκάωρο.

Γενικά οἱ συγκρούσεις ποῦ γίνονται μέσα στὴν παλιά κοινωνία εὐνοοῦν μὲ διάφορους τρόπους τὴν ἐξελικτικὴ πορεία τοῦ προλεταριάτου. Ἡ μπουρζουαζία βρίσκεται σὲ μιὰ κατάσταση ἀσταμάτητης πάλης. Στὴν ἀρχὴ τὰ βάζει μὲ τὴν ἀριστοκρατία, ἀργότερα μὲ τίς μερίδες τῆς ἴδιας μπουρζουαζίας ποῦ τὰ συμφέροντά τους βρί-

1. Δηλαδή διεκδικήσεις.

σκονται σὲ σύγκρουση μὲ τὴν πρόοδο τῆς βιομηχανίας, καὶ πάντα μὲ τὴν μπουρζουαζία ὄλων τῶν ξένων χωρῶν. Μέσα σ' ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνες βρίσκεται στὴν ἀνάγκη νὰ κάνῃ ἔκκληση στὸ προλεταριάτο, νὰ τοῦ ζητᾶ τὴ βοήθειά του καὶ νὰ τὸ τραβᾶ ἔτσι στὴν πολιτικὴ κίνηση. Ἡ μπουρζουαζία λοιπὸν ἢ ἴδια δίνει στὸ προλεταριάτο τὶς πρώτες γνώσεις τῆς δικιᾶς τῆς μόρφωσης, δηλαδὴ ὄπλα ἐνάντια στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τῆς.

Κι ἀκόμα, ὅπως εἶδαμε, ὀλόκληρες μερίδες τῆς κυρίαρχης ἀστικῆς τάξης μὲ τὴν πρόοδο τῆς βιομηχανίας ξέπεσαν κι ἔγιναν προλετάριοι ἢ τουλάχιστο κινδύνεψαν νὰ χάσουν τοὺς ὄρους ζωῆς ποὺ εἶχαν. Καὶ τοῦτες (οἱ ξεπεσμένες) μερίδες φέρνουν ἐπίσης στὸ προλεταριάτο ἕνα σωρὸ μορφωτικὰ στοιχεῖα.

Τέλος σ' ἐποχὲς ποὺ ἡ πάλῃ τῶν τάξεων πλησιάζει στὴν ἀποφασιστικὴ τῆς λύση, ἡ διαλυτικὴ διαδικασία μέσα στὴν κυρίαρχη τάξη, μέσα σ' ὀλόκληρη τὴν παλιὰ κοινωνία, παίρνει τόσο βίαιο καὶ τόσο ὀρμητικὸ χαραχτῆρα, ὥστε μιὰ μικρὴ ὀμάδα τῆς κυρίαρχης τάξης ξεκόβει ἀπὸ δαύτη καὶ περνᾶ στὴν ἐπαναστατικὴ τάξη, στὴν τάξη ποὺ ἀνήκει τὸ μέλλον. Τὸ ἴδιο, ὅπως ἄλλοτε ἕνα μέρος ἀπ' τὴν τάξη τῶν εὐγενῶν πέρασε στὴν ἀστικὴ τάξη, ἔτσι καὶ στὶς ἡμέρες μας, μιὰ μερίδα τῆς μπουρζουαζίας περνᾶ στὸ προλεταριάτο, καὶ μάλιστα μιὰ μερίδα ἀπ' τοὺς ἀστοὺς ἰδεολόγους (1), ποὺ ἔφτασαν ὡς τὴ θεωρητικὴ κατανόηση τοῦ ἱστορικοῦ κινήματος (τῆς ἐργατικῆς τάξης) στὸ σύνολό του.

Ἀπ' ὄλες τὶς τάξεις ποὺ σήμερα βρίσκονται ἀντιμέτωπες μὲ τὴν μπουρζουαζία, τὸ προλεταριάτο μονάχα εἶναι τάξη ἀληθινὰ ἐπαναστατικὴ. Οἱ ἄλλες τάξεις φθίρονται καὶ χάνονται μὲ τὴν ἀνάπτυξη τῆς μεγάλης βιο-

1. Σήμερα θὰ λέγαμε διανοούμενους.

μηχανίας, ενώ το προλεταριάτο είναι άπεναντίας το πιο χαρακτηριστικό γέννημά της.

Οι μεσαίες τάξεις, ο μικροβιομήχανος, ο μικρονοικοκύρης, ο χειροτέχνης, ο χωρικός, όλοι αυτοί πολεμούν τη μπουρζουαζία για να εξασφαλίσουν την ύπαρξή τους από τις μεσαίες τάξεις από την καταστροφή. Δεν είναι λοιπόν επαναστατικές, μά συντηρητικές. Κι ακόμα πιο πολύ, είναι αντιδραστικές, ζητούν να γυρίσουν προς τα πίσω τον τροχό της ιστορίας. "Αν καμμιά φορά κάνουν τον επαναστάτη, αυτό γίνεται από φόβο μήν τυχόν ξεπέσουν στο προλεταριάτο. Έτσι δεν υπερασπίζονται τα τωρινά τους συμφέροντα, μά τα μελλοντικά τους, γι' αυτό αφήνουν τη δική τους άποψη για να ταχθούν με την άποψη του προλεταριάτου.

Όσο για το κουρελοπρολεταριάτο (1), αυτό το στεκόμενο κατακάθι των πιο χαμηλών στρωμάτων της παλιάς κοινωνίας, δεν είναι καθόλου άπίθανο να παρασυρθεί στο κίνημα που και που από μια προλεταριακή επανάσταση, ωστόσο όμως σύμφωνα με τους βιοτικούς του όρους θάταν προθυμότερο να πουληθεί στις αντιδραστικές μηχανορραφίες.

Οι συνθήκες της ζωής της παλιάς κοινωνίας έχουνε πιά καταστραφή από τους βιοτικούς όρους του προλεταριάτου. Ο προλετάριος δεν έχει ιδιοκτησία. Οι σχέσεις του προς τη γυναίκα και τα παιδιά (2), δεν έχουν πιά τίποτα το κοινό με τις άστικές οικογενειακές σχέσεις· ή νεώτερη βιομηχανική εργασία, ή νεώτερη υποδούλωση (του εργάτη) στο κεφάλαιο, που είναι ή ίδια παντού, τόσο στην Άγγλία όσο και στη Γαλλία, στην Αμερική όσο και στη Γερμανία, αφαίρεσε από τον προλετάριο

1. Στα γερμανικά Lumpenproletariat, που σημαίνει τους αλήτες, τους τυχοδιωχτες, τα καθάρματα, τους άκαμάτηδες κλπ.

2. Δηλαδή οι οικογενειακές σχέσεις.

κάθε έθνικό χαραχτήρα. Οί νόμοι, ή ήθική, ή θρησκεία, είναι γι' αυτόν Ισάριθμες άστικές προλήψεις, που πίσω τους κρύβονται Ισάριθμα άστικά συμφέροντα.

Όλες οί τάξεις που στά περασμένα χρόνια κατάχτησαν ή μιá ύστερα άπ' την άλλη την έξουσία, γύρεψαν νά σιγουράρουν την άποχτημένη θέση τους, ύποτάζοντάς την όλόκληρη στους δρους που έξυπηρετοϋσαν τó δικό τους τρόπο Ιδιοποίησης (1). Οί προλετάριοι τότε μονάχα θά μπορέσουν νά καταχτήσουν τίς κοινωνικές παραγωγικές δυνατόμεις, άμα καταργήσουν τó δικό τους ξεχωριστό τρόπο σφετερισμοϋ και μαζί μ' αυτόν όλόκληρο τόν ώς τά τώρα τρόπο Ιδιοποίησης. Οί προλετάριοι δέν έχουν νά έξασφαλίσουν τίποτα άπό τά δικά τους, έχουν νά καταστρέψουν άπεναντίας όλους τούς καθιερωμένους τρόπους Ιδιωτικόϋ πλουτισμοϋ και Ιδιωτικής έξασφάλισης.

Όλα τά ώς τά τώρα κινήματα ήταν κινήματα μειοψηφίας, ή γίνηκαν γιά νά ώφεληθοϋν οί μειοψηφίες. Τó προλεταριακό κίνημα είναι τó ανεξάρτητο κίνημα της τεράστιας πλειοψηφίας και γίνεται γιά τó συμφέρο πάλι της τεράστιας πλειονότητας. Τó προλεταριάτο, που είναι τó κάτω στρώμα της σημερινής κοινωνίας, δέν μπορεί νά ξεσηκωθή, νά σταθή στά πόδια του, χωρίς νά τιναχτοϋν στον άέρα όλα τά επάνω στρώματα που σχηματίζουν την έπίσημη κοινωνία.

Ή πάλη τοϋ προλεταριάτου ένάντια στην άστική τάξη είναι πρώτ' άπ' όλα έθνική άν όχι στο περιεχόμενό της σίγουρα όμως στη μορφή της. Είναι όλοφάνερο πως τó προλεταριάτο κάθε χώρας πρέπει νά ξεμπερδέψη πρώτα μέ τή δική του άστική τάξη.

Διαγράφοντας τίς γενικές φάσεις της εξέλιξης τοϋ προλεταριάτου περιγράψαμε την Ιστορία τοϋ έμφύλιου

1. Δηλαδή ύποτάζαντας την κοινωνία στη δική τους έκμετάλλευση.

πόλεμου, περισσότερο ἢ λιγότερο κρυφοῦ, πού σιγοτρῶει τὴν ὑπάρχουσα κοινωνία ὡς τὴν ὥρα πού ὁ πόλεμος αὐτός ξεσπᾶ σὲ ἀνοιχτὴ ἐπανάσταση, καὶ πού μὲ τὴ βία γκρεμίζοντας τὸ προλεταριάτο τὴν ἀστική τάξη στήνει τὴ δική του ἐξουσία.

“Ὅλες ἴσαμε σήμερα οἱ κοινωνίες, καθὼς εἶδαμε, στηριζόντανε πάνω στὸν ἀνταγωνισμό τῶν τάξεων πού καταπιέζουν καὶ καταπιέζονται. Μά γιὰ νὰ μπορῆ μιὰ τάξη νὰ καταπιεστῆ, πρέπει νὰ τῆς ἐξασφαλιστοῦνε ὄροι πού μέσα σ’ αὐτούς θὰ μποροῦσε τουλάχιστο νὰ ψευτοζήσει τὴ δουλική της ὑπαρξη. Ὁ δουλοπάροικος μέσα στὸ καθεστῶς τῆς φεουδαρχίας ἔφτασε νὰ γίνῃ μέλος τῆς Κοινότητας, τὸ ἴδιο, ὅπως καὶ ὁ ἐλεύθερος πού δὲν ἦταν ἀπὸ τζάκι (1) γίνῃκε ἀστὸς κάτω ἀπ’ τὸ ζυγὸ τῆς φεουδαρχικῆς ἀπολυταρχίας. Ὁ νεώτερος ἐργάτης, ἀντίθετα, ἀντὶς ν’ ἀνεβῆ μὲ τὴν πρόοδο τῆς βιομηχανίας ὀλοένα ξεπέφτει πιὸ χαμηλά ἀπ’ τὸ ἐπίπεδο τῶν ὄρων τῆς δικῆς του τάξης. Ὁ ἐργάτης καταντᾶ θεόφτωχος καὶ ἡ ἀπαθλίωση (pauperismus) αὐξάνει πιὸ γρήγορα ἀπὸ τὸν πληθυσμὸ καὶ τὰ πλούτη. Ἔτσι λοιπὸν γίνεται ὀλοφάνερο πὼς ἡ ἀστική τάξη εἶναι ἀνίκανη σὰν κυρίαρχη τάξη νὰ μείνῃ ἀκόμα στὴ θέση της γιὰ πολλὸν καιρὸ, καὶ νὰ ἐπιβάλλῃ στὴν κοινωνία μὲ τὴ βία σὰ νόμο ρυθμιστικὸ τοὺς ὄρους διαβίωσης τῆς δικῆς της τάξης. Δὲν μπορεῖ πιά νὰ κυριαρχῆ, γιατί εἶναι ἀνίκανη νὰ ἐξασφαλίσῃ στοὺς σκλάβους τῆς τῆ ζωῆ καὶ μέσα στις συνθήκες τῆς σκλαβιάς τοὺς ἀκόμη, γιατί εἶναι ἀναγκασμένός νὰ τοὺς ἀφίση νὰ πέσουν σὲ μιὰν τέτοια κατάσταση πού θᾶπρεπε νὰ τοὺς τρέφῃ ἡ ἴδια ἀντὶς νὰ τρέφεται ἡ ἴδια ἀπὸ δαύτους. Ἡ κοινωνία δὲν μπορεῖ πιά νὰ ζῆ κάτω ἀπὸ τὴν κυριαρ-

1. Τὸ κείμενο ἔχει *K l e i n b ü r g e r*, πού δὲν ἔχει ὅμως τὴ σημασία *μικροαστός*, ἀλλὰ σημαίνει ἐλεύθερος πού δὲν ἀνήκει σὲ τζάκι, σὲ καλὸ σόϊ κλπ.

χία τῆς ἀστικῆς τάξης, κι αὐτὸ θὰ πεῖ πῶς ἡ ζωὴ τῆς εἶναι ἀσυμβίβαστη πιά μὲ τὴ ζωὴ τῆς κοινωνίας.

Ὁ κυριώτερος ὄρος (ποὺ χρειάζεται) στὴν ἀστικὴ τάξη γιὰ νὰ ὑπάρχη καὶ κυριαρχῆ εἶναι ἡ συσσώρευση τοῦ πλούτου στὰ χέρια τῶν ἰδιωτῶν, ὁ σχηματισμὸς καὶ ἡ αὔξηση τοῦ κεφαλαίου. Ὁ ἀπαιτούμενος (πάλι) ὄρος γιὰ τὴν ὑπάρξη τοῦ κεφαλαίου εἶναι ἡ μισθωτὴ ἐργασία. Ἡ μισθωτὴ ἐργασία ἀποκλειστικὰ βασίζεται πάνω στὸ συναγωνισμὸ τῶν ἐργατῶν ποὺ γίνεται ἀνάμεσά τους. Ἡ πρόοδος τῆς βιομηχανίας, ποὺ φορέας τῆς ἀκούσιος καὶ παθητικὸς εἶναι ἡ ἀστικὴ τάξη, ἀντικατασταίνει τὴν ἀπομόνωση τῶν ἐργατῶν ποὺ ἦτανε τὸ ἀποτέλεσμα τοῦ ἀνάμεσά τους συναγωνισμοῦ, μὲ τὴν ἐπαναστατικὴ τους ἔνωση, ποὺ εἶναι συνέπεια τοῦ συνασπισμοῦ τους. Ἐτσι ἡ ἀνάπτυξη τῆς μεγάλης βιομηχανίας σκάφτει κάτω ἀπὸ τὰ πόδια τῆς μπουρζουαζίας τὴν ἴδια τὴ βάση, ποὺ πάνω σ' αὐτὴ στηρίζει τὸ σύστημα τῆς παραγωγῆς καὶ ἰδιοποίησης τῶν προϊόντων. Καὶ πρῶτ' ἀπ' ὄλα γεννᾶ τοὺς νεκροθάφτες τῆς. Ἡ καταστροφή τῆς καὶ ἡ νίκη τοῦ προλεταριάτου εἶναι ἐξίσου ἀναπόφευχτα.

Β'. ΠΡΟΛΕΤΑΡΙΟΙ ΚΑΙ ΚΟΜΜΟΥΝΙΣΤΕΣ

Ποιά εἶναι ἡ σχέση τῶν κομμουνιστῶν μὲ τὸ σύνολο τῶν προλεταρίων ; Οἱ κομμουνιστὲς δὲν εἶναι κανένα ξεχωριστὸ κόμμα ἀπέναντι στ' ἄλλα ἐργατικὰ κόμματα.

Δὲν ἔχουν συμφέροντα ξεχωριστὰ ἀπ' τὰ συμφέροντα ὁλόκληρου τοῦ προλεταριάτου. Δὲ βάζουνε ξεχωριστὲς ἀρχές ποὺ σύμφωνα μ' αὐτὲς θὰ ἐπιθυμοῦσαν νὰ ρυθμίσουν τὸ ἐργατικὸ κίνημα. Οἱ κομμουνιστὲς δὲν ξεχωρίζουν ἀπὸ τ' ἄλλα ἐργατικὰ κόμματα παρὰ μόνο πάνω σὲ δυὸ σημεῖα : Τὸ πρῶτο εἶναι πῶς οἱ κομμουνιστὲς στοὺς διάφορους ἐθνικοὺς ἀγῶνες τῶν προλεταρίων ξεχωρίζουν καὶ βάζουν πρῶτ' ἀπ' ὄλα τὰ κοινά, τὰ ἀνε-

ξάρτητα από την εθνικότητα, συμφέροντα ολόκληρου του προλεταριάτου. Το δεύτερο, πώς οι κομμουνιστές στις διάφορες εξελικτικές φάσεις που περνά ή πάλι ανάμεσα στο προλεταριάτο και την μπουρζουαζία, αντιπροσωπεύουν παντού και πάντα τα συμφέροντα του κοθολικού κινήματος.

Στην πράξη λοιπόν οι κομμουνιστές μέσα στα εργατικά κόμματα όλων των χωρών είναι ή πιο αποφασιστική μερίδα που τραβά πάντα μπρός⁽¹⁾, στη θεωρία ξεχωρίζουν από την άλλη εργατική μάζα με το να έχουν την ικανότητα να σχηματίζουν μιαν καθαρή αντίληψη για τους όρους της πορείας και τα γενικά αποτελέσματα του προλεταριακού κινήματος. Ο πιο άμεσος σκοπός των κομμουνιστών είναι ο ίδιος με το σκοπό των άλλων προλεταριακών κομμάτων: οργάνωση του προλεταριάτου σε τάξη, γκρέμισμα της κυριαρχίας των άστών, κατάχτηση της πολιτικής εξουσίας από το προλεταριάτο.

Οι θεωρητικές θέσεις των κομμουνιστών δέ βασίζονται καθόλου πάνω σε ιδέες και σε αρχές που σοφίστηκε ή ανακάλυψε ο τάδε και ο δεΐνα κοσμοδιορθωτής.

Είναι οι γενικές αντιλήψεις μονάχα (ή έκφραση) πραγματικών σχέσεων μιās υπάρχουσας ταξικής πάλης, ένδος ιστορικού κινήματος, που αναπτύσσεται μπροστά στα μάτια μας. Η κατάργηση των σχέσεων ιδιοκτησίας που υπάρχουν ως τα σήμερα δέν είναι το ξεχωριστό χαρακτηριστικό του κομμουνισμού.

Όλες οι σχέσεις ιδιοκτησίας ήταν ύποταγμένες σε μιαν άσταμάτητη ιστορική αλλαγή, σε μιαν άσταμάτητη ιστορική μεταμόρφωση.

Η Γαλλική Έπανάσταση λόγου χάρη κατάργησε τή

1. Σπρώχνοντας έτσι και τις άλλες μερίδες στον αγώνα ενάντια στην κεφαλαιοκρατία.

φεουδαρχική ιδιοκτησία πρὸς ὄφελος τῆς ἀστικής ιδιοκτησίας.

Τὸ ξεχωριστὸ γνῶρισμα τοῦ κομμουνισμοῦ δὲν εἶναι ἡ κατάργηση τῆς ιδιοκτησίας γενικά, μὰ ἡ κατάργηση τῆς ἀστικής ιδιοκτησίας. Ἡ σύγχρονη ὁμῶς ἀτομικὴ ιδιοκτησία, ἡ ἀστικὴ ιδιοκτησία, εἶναι ἡ τελευταία καὶ ἡ πιὸ τέλεια ἔκφραση τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ιδιοποίησης τῶν προϊόντων, τῆ βασισμένη πάνω στίς ταξικὲς ἀντιθέσεις, στήν ἐκμετάλλευση τῶν μὲν ἀπὸ τοὺς δέ.

Μὲ τὸ νόημα τοῦτο οἱ κομμουνιστὲς μποροῦνε νὰ συγκεφαλαιώσουνε τὴ θεωρία τους σὲ τούτη τὴ μοναδικὴ φράση: **Κατάργηση τῆς ἀτομικῆς ιδιοκτησίας.**

Μᾶς ἔχουνε κατηγορήσει ἐμᾶς τοὺς κομμουνιστὲς πῶς τάχα θέλουμε νὰ καταργήσουμε τὴν ιδιοκτησία ποὺ ἀποχτήθηκε μὲ προσωπικοὺς κόπους, τὴν κερδισμένη μὲ τὴν ἀτομικὴ ἐργασία, τὴν ιδιοκτησία, ποὺ καθὼς λένε, εἶναι τάχα ἡ βάση κάθε προσωπικῆς ἐλευθερίας, ἐνεργείας κι ἀνεξαρτησίας.

Ἴδιοκτησία κερδισμένη, ἀποχτημένη, ἀξιοποιημένη μὲ τὴν ἐργασία! Μιλᾶτε τάχα γιὰ τὴν ιδιοκτησία τῆ μικροαστικῆ, τῆ μικροαγροτικῆ, ποὺ προηγήθηκε ἀπ' τὴν ἀστικὴ; Αὐτὴ τὴν ιδιοκτησία δὲν ἔχουμε ἀνάγκη νὰ τὴν καταργήσουμε, εἶναι καταργημένη, τὴν καταργεῖ καθὲ μέρα ἡ βιομηχανία.

Ἦ πάλι μιλᾶτε γιὰ τὴ σημερινὴ ἀτομικὴ ιδιοκτησία, γιὰ τὴν ἀστικὴ ιδιοκτησία;

Καὶ ἡ μισθωτὴ ἐργασία, ἡ ἐργασία τοῦ προλετάριου, λέτε νὰ τοῦ δημιουργῆ τάχατες ιδιοκτησία; Καθόλου. Ἡ ἐργασία τοῦ προλετάριου δημιουργεῖ τὸ κεφάλαιο, δηλαδή τὴν ιδιοκτησία ποὺ ἐκμεταλλεύεται τὴ μισθωτὴ ἐργασία, καὶ ποὺ δὲν αὐξάνεται παρὰ μόνο δημιουργώντας νέα μισθωτὴ ἐργασία γιὰ νὰ τὴν ξαναεκμεταλλεῖται. Ἡ ιδιοκτησία στὴ σημερινὴ τῆς μορφή κινιέται μέσα στήν

άντίθεση τοῦ κεφαλαίου καὶ τῆς μισθωτῆς ἐργασίας. Ἄς ἐξετάσουμε τώρα τίς δυὸ μεριές τούτης τῆς ἀντινομίας

Τὸ νὰ εἶναι κανεὶς κεφαλαιοκράτης θὰ πῆ πὼς παίρνει μέσα στὴν παραγωγή θέση ὄχι μονάχα καθαρὰ προσωπική μὰ καὶ κοινωνική. Τὸ κεφάλαιο εἶναι προϊόν κοινωνικὸ καὶ μπορεῖ νὰ μπῆ σὲ κίνηση μόνο μὲ τὴν κοινὴ ἐνέργεια πολλῶν καὶ στὸ τέλος μάλιστα μὲ τὴν κοινὴ ἐνέργεια ὄλων τῶν μελῶν τῆς κοινωνίας.

Τὸ κεφάλαιο λοιπὸν δὲν εἶναι μιὰ δυναμὴ προσωπική, μὰ μιὰ κοινωνική δύναμη.

Ὅστε ἂν τὸ κεφάλαιο μετατραπῆ σὲ κοινὴ ἰδιοκτησία, ποὺ ἀνήκει σ' ὄλα τὰ μέλη τῆς κοινωνίας, θὰ πῆ πὼς δὲν εἶναι ἡ προσωπική ἰδιοκτησία ποὺ μετατρέπεται σὲ κοινὴ. Μόνο ὁ κοινωνικὸς χαρακτήρας τῆς ἰδιοκτησίας ἀλλάζει, χάνει τὸν ταξικὸ της χαρακτήρα.

Καὶ τώρα ἄς ἔρθουμε στὴ μισθωτὴ ἐργασία.

Τὸ ἐλάχιστο ὄριο τοῦ μεροκάματου, δηλαδή τὸ ποσὸ τῶν μέσων τῆς συντήρησης ποὺ χρειάζεται ὁ ἐργάτης γιὰ νὰ κρατηθῆ στὴ ζωὴ σὰν ἐργάτης, εἶναι ἡ μέση τιμὴ τῆς μισθωτῆς ἐργασίας. Ἔτσι λοιπὸν ἐκεῖνο ποὺ ὁ μεροκαματιάρης παίρνει ἀπὸ τὴ δουλειὰ του φτάνει μόνο γιὰ νὰ ψευτοζῆ καὶ νὰ διαιωνίζῃ τὴν ἄθλια ὑπαρξὴ του. Μὲ κανένα τρόπο δὲ θέλουμε νὰ καταργήσουμε τὴν προσωπική τούτη ἀπολαβὴ τῶν προϊόντων τῆς δουλειᾶς ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη γιὰ τὴν ἄμεση συντήρηση καὶ ἀναπαραγωγή τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, τὴν ἀπολαβὴ τούτη ποὺ δὲν ἀφίνει κανένα καθαρὸ κέρδος, ποὺ θὰ μπορούσε νὰ δώσῃ ἐξουσία πάνω στὴν ξένη ἐργασία (1). Θέλουμε μόνον νὰ καταργήσουμε τὸν ἄθλιο τοῦτο τρόπο σφετερισμοῦ, ποὺ καταδικάζει τὸν ἐργάτη νὰ ζῆ μόνο γιὰ νὰ

1. Δηλαδή νὰ κάνῃ τὸν ἐργάτη ἐκμεταλλευτὴ ξένης ἐργασίας.

μεγαλώνη τὸ κεφάλαιο, καὶ νὰ ζῆ τόσο μόνο, ὅσο τὸ ἀπαιτοῦνε τὰ συμφέροντα τῆς κυρίαρχης τάξης.

Μέσα στὴν ἀστική κοινωνία ἡ ζωντανὴ ἐργασία δὲν εἶναι παρὰ ἓνα μέσο γιὰ νὰ αὐξάνη τὴ συσσωρευμένη ἐργασία. Στὴν κομμουνιστικὴ κοινωνία ἡ συσσωρευμένη ἐργασία δὲν θὰ εἶναι παρὰ ἓνα μέσο μόνο γιὰ νὰ πλαταίνη, νὰ πλουτίζη καὶ ν' ἀνεβάζη τὸ ἐπίπεδο τῆς ζωῆς τοῦ ἐργάτη.

Μέσα στὴν ἀστική λοιπὸν κοινωνία πάνω στὸ παρὸν κυριαρχεῖ τὸ παρελθόν· ἀντίθετα στὴν κομμουνιστικὴ τὸ παρὸν θὰ κυριαρχῆ πάνω στὸ παρελθόν. Μέσα στὴν ἀστική κοινωνία τὸ κεφάλαιο εἶναι ἀνεξάρτητο καὶ προσωπικό, ἀντίθετα τὸ ἄτομο ποὺ ἐργάζεται εἶναι ἐξαρτημένο καὶ χωρὶς προσωπικότητα.

Κι ὅταν ζητᾶμε νὰ καταργήσουμε τὴν τέτοια κατάσταση πραγμάτων, ἡ ἀστική τάξη λέει πὼς θέλουμε νὰ καταργήσουμε τὴν προσωπικότητα καὶ τὴν ἐλευθερία! Κι ἔχει δίκαιο. Γιατί, ἀλήθεια, πρόκειται νὰ καταργηθῆ ἡ προσωπικότητα, ἡ ἀνεξαρτησία καὶ ἡ ἐλευθερία τῶν ἀστῶν.

Μέσα στὶς σημερινὲς ἀστικὲς συνθήκες τῆς παραγωγῆς λέγοντας ἐλευθερία ἐννοοῦμε τὸ ἐλεύθερο ἐμπόριο καὶ τὴν ἐλεύθερη ἀγορὰ καὶ πούληση. Σὰν πέση ὁμοίως ὁ μεταπρατισμὸς θὰ πέση καὶ τὸ ἐλεύθερο ἐμπόριο. Τὰ παχιά λόγια γιὰ τὸ ἐλεύθερο ἐμπόριο καθὼς κι ὅλες οἱ ἄλλες σαπουνόφουσκες τῆς μπουρζουαζίας μας γιὰ τὴν ἐλευθερία, ἔχουνε γενικὰ κάποια σημασία μόνο σὲ σχέση μὲ τὸ περιορισμένο ἐμπόριο, σὲ σχέση μὲ τὸν ὑποδουλωμένο ἀστὸ τοῦ Μεσαίωνα, ὅχι ὁμοίως κι ὅταν ἔπράκειται γιὰ τὴν κομμουνιστικὴν κατάργηση τοῦ μεταπρατισμοῦ, τῶν ἀστικῶν σχέσεων τῆς παραγωγῆς καὶ τῆς ἴδιας τῆς ἀστικῆς τάξης.

Τρομάζετε μὲ τὴν ἰδέα πὼς θέλουμε νὰ καταργήσουμε τὴν ἀτομικὴ ἰδιοκτησία. Μὰ στὴν κοινωνία σας,

τὴν καθιερωμένη κοινωνία, ἡ ἀτομικὴ ἰδιοχτησία εἶναι κι-
δλας καταργημένη γιὰ τὰ ἐννιά δέκατα τῶν μελῶν τῆς.
Κι ἀκριβῶς γιατί δὲν ὑπάρχει γιὰ τὰ ἐννιά δέκατα ὑπάρ-
χει γιὰ σᾶς. Μᾶς κατηγορεῖτε λοιπὸν πῶς θέλουμε νὰ
καταργήσουμε μιὰ ἰδιοχτησία, ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ ὑπάρξη
παρὰ μόνο μετὰ τὴν ἀχτημοσύνη τῆς τεράστιας πλειοψη-
φίας μέσα στὴν κοινωνία.

Με μιὰ λέξη, μᾶς κατηγορεῖτε πῶς θέλουμε νὰ κα-
ταργήσουμε τὴ δική σας ἰδιοχτησία. Ἀλήθεια αὐτὸ τὸ
θέλουμε. Ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ ἡ ἐργασία δὲ θὰ μπορῆ πιά
νὰ μετατραπῆ σὲ κεφάλαιο, σὲ γαιοπρόσοδο, κοντολογίης
σὲ μονοπωλήσιμη κοινωνικὴ δύναμη, ἀπ' τὴ στιγμή ποὺ ἡ
προσωπικὴ ἰδιοχτησία δὲ θὰ μπορῆ πιά νὰ μετατρέπεται
σὲ ἀστική, ἀπ' τὴ στιγμή τούτη διαλαλεῖτε πῶς καταρ-
γεῖται ἡ προσωπικότητα.

Τὸ μολογεῖτε, λοιπὸν, πῶς ὅταν λέτε πρόσωπο, ἐν-
νοεῖτε μόνο τὸν ἀστό, τὸν ἀστὸ ἰδιοχτήτη. Χωρὶς ἄλλο
τὸ πρόσωπο αὐτὸ πρέπει νὰ καταργηθῆ.

Ὁ κομμουνισμὸς δὲν ἀφαιρεῖ ἀπὸ κανέναν τὴ δύ-
ναμη νὰ ἰδιοποιεῖται κοινωνικὰ προϊόντα, ἀφαιρεῖ μο-
νάχα τὴ δύναμη νὰ ὑποδουλώνη μετὰ τὴν ἰδιοποίηση τούτη
τὴν ἐργασία τοῦ ἄλλου.

Μᾶς κατηγορήσαν ἀκόμα, πῶς μετὰ τὴν κατάργηση τῆς
ἀτομικῆς ἰδιοχτησίας θὰ λείψη κάθε ἐνεργητικότητα καὶ
πῶς θὰ βασιλέψῃ σ' ὅλον τὸν κόσμον ἡ τεμπελιά.

Ἄν ἦταν ἔτσι, τότες ἀπὸ καιρὸ τώρα ἡ ἀστική κοινω-
νία θὰ εἶχε ρέψῃ ἀπὸ τὴν τεμπελιά, γιατί κεῖνοι ποὺ δου-
λεύουν μέσα σ' αὐτὴ δὲν κερδίζουν τίποτα καὶ κεῖνοι ποὺ
κερδίζουν δὲν δουλεύουν. Ὁλος αὐτὸς ὁ συλλογισμὸς
καταντᾶ σὲ τούτη δὴ τὴ ταυτολογία: ἅμα δὲν ὑπάρχει
πιά κεφάλαιο, δὲ θὰ ὑπάρχη καὶ μισθωτὴ ἐργασία. Ὅλες
οἱ ἀντιλογίαι ποὺ στρέφονται ἐνάντια στὸν κομμουνιστικὸ
τρόπο τῆς ἰδιοποίησης καὶ τῆς παραγωγῆς τῶν ὑλικῶν
προϊόντων στράφηκαν ἐπίσης καὶ ἐνάντια στὴν ἰδιοποίηση

και την παραγωγή των έργων του πνεύματος. "Όπως για τον άστο ή κατάργηση της ιδιοκτησίας της τάξης του είναι το ίδιο με την κατάργηση της ίδιας της παραγωγής έτσι και η κατάργηση της ταξικής μόρφωσης σημαίνει για αυτόν κατάργηση γενικά της μόρφωσης.

Ή μόρφωση, που οι άστοι φοβούνται να μη χαθεί, για την τεράστια πλειοψηφία των ανθρώπων είναι η μόρφωση που τους προετοιμάζει να γίνουν μηχανές.

Μην τὰ βάζετε όμως με μας, τη στιγμή που μετράτε την κατάργηση της αστικής· ιδιοκτησίας με τις δικές σας αστικές αντιλήψεις, που έχετε για την έλευθερία, τη μόρφωση, το δίκαιο κλπ. Κι αυτές ακόμα οι ιδέες σας είναι γεννήματα των αστικών σχέσεων της παραγωγής και της ιδιοκτησίας, όπως και το δικαίό σας δεν είναι παρά η θέληση της τάξης που ύψώθηκε σε νόμο, μία θέληση που το περιεχόμενό της είναι προσδιορισμένο από τους υλικούς όρους ζωής της δικής σας της τάξης.

Ή συμφεροντολογική αντίληψη που σας κάνει να μετατρέπετε τις δικές σας σχέσεις παραγωγής και ιδιοκτησίας από ιστορικές και μέσα στη διαδικασία της παραγωγής προσωρινές σχέσεις, σε αιώνιους νόμους της φύσης και του λογικού, είναι μία αντίληψη που την είχαν όλες οι ως τὰ σήμερα κυρίαρχες τάξεις που εξαφανίστηκαν. Έκείνο που παραδέχεστε για την αρχαία ιδιοκτησία, εκείνο που παραδέχεστε για τη φεουδαρχική ιδιοκτησία, δε μπορείτε πια να το παραδεχτήτε για την αστική ιδιοκτησία (').

Κατάργηση της οικογένειας ! Άκόμα και οι πιο ριζοσπαστικοί θυμώνουν και άγαναχτούν με το άτιμο τουτο

1. Δηλαδή παραδέχεστε πώς η ιδιοκτησία όπως ήταν διαμορφωμένη στην Αρχαιότητα και στο Μεσαίωνα εξαφανίστηκε, αλλά δεν θέλετε να παραδεχτήτε πώς και η αστική ιδιοκτησία θα εξαφανιστή μιά μέρα.

σχέδιο τῶν κομμουνιστῶν. Σὲ ποιά βάση ὁμῶς στηρίζεται ἡ σημερινή, ἡ ἀστική οἰκογένεια ; Πάνω στὸ κεφάλαιο, πάνω στὸ ἀτομικὸ κέρδος. Ἡ οἰκογένεια, ὀλοκληρωτικὰ ἐξελιγμένη, ὑπάρχει μόνο γιὰ τὴν ἀστική τάξη· ὡστόσο βρίσκει τὸ συμπλήρωμά της στὴν ἀναγκαστικὴ κατάργηση τῆς οἰκογένειας γιὰ τὸν προλετάριο καὶ στὴ δημόσια πορνεία. Ἡ ἀστική οἰκογένεια ξεπέφτει βέβαια μαζὺ μὲ τὸν ξεπεσμό τοῦ συμπληρώματός της. Μὰ καὶ ἡ μιὰ καὶ ἡ ἄλλη θὰ ἐξαφανιστοῦν μὲ τὴν ἐξαφάνιση τοῦ κεφαλαίου. Μὰς κατηγορεῖτε πῶς θέλουμε νὰ καταργήσουμε τὴν ἐκμετάλλευση τῶν παιδιῶν ἀπ' τοὺς γονιούς των ; Αὐτὸ τὸ ἔγκλημα τὸ μολογᾶμε.

Μὰ, λέτε, πῶς καταργοῦμε τοὺς πιὸ ἱεροὺς δεσμούς, μὲ τὸ νὰ βάζουμε στὴ θέση τῆς σπιτικῆς ἀνατροφῆς τὴν κοινωνικὴ

Μὰ καὶ ἡ δική σας ἀγωγή δὲν προσδιορίζεται ἀπ' τὴν κοινωνία ; Ἀπ' τίς κοινωνικὲς σχέσεις, ποὺ μέσα σ' αὐτὲς μορφώνονται τὰ παιδιά σας, ἀπὸ μιὰν ἄμεση ἢ ἔμμεση ἀνάμιξη τῆς κοινωνίας, ποὺ γίνεται μὲ τὴ βοήθεια τοῦ σχολειοῦ κ.τ.λ. ; Οἱ κομμουνιστὲς δὲ βγάζουν ἀπὸ τὸ κεφάλι τους τὴν ἐπίδραση τῆς κοινωνίας πάνω στὴν ἀγωγή, οἱ κομμουνιστὲς μονάχα τὸ χαραχτήρα τῆς ἀγωγῆς ἀλλάζουνε ἐλευθερώνοντας τὴν ἀγωγή ἀπ' τὴν ἐπίδραση τῆς κυρίαρχης τάξης.

Τὰ φούσκωμένα λόγια τῶν ἀστῶν γιὰ τὴν οἰκογένεια καὶ τὴν ἀγωγή, γιὰ τὸν ἱερὸ δεσμὸ γονιῶν καὶ παιδιῶν, καταντοῦν τόσο πιὸ ἀηδιστικὰ ὅσο πιὸ πολὺ ἡ μεγάλη βιομηχανία καταστρέφει γιὰ τοὺς προλετάριους κάθε οἰκογενειακὸ δεσμὸ καὶ κάνει τὰ παιδιά τους εἶδη ἐμπορίου καὶ ἐργαλεῖα δουλειᾶς.

Μὰ ὅλη ἡ μπουρζουάζια «ἐν χορῷ» ξεφωνίζει: «Ἔσεῖς οἱ κομμουνιστὲς θέλετε νὰ ἐφαρμόσετε τὴν κοινοχτημοσύνη στὶς γυναῖκες».

Γιὰ τὸν ἀστὸ ἡ γυναῖκα του δὲν εἶναι τίποτ' ἄλλο:

παρά ένα άπλο έργαλειο παραγωγής ('). 'Ακούει, πώς τὰ έργαλεία παραγωγής θά πρέπει νά τὰ έκμεταλλεύωνται όλοι από κοινοϋ, και δέν μπορεί φυσικά νά σκεφτῆ άλλο τίποτα παρά ότι και οι γυναίκες θά γίνουν κοινές.

Δέν υποψιάζεται πώς για τοϋτο τό λόγο ίσα-ίσα πρόκειται, νά καταργήσουμε τῆ θέση τῆς γυναίκας σαν άπλου έργαλείου παραγωγής (').

'Εξ άλλου, δέν υπάρχει γελοιωδέστερο πράμα από τῆν ύπερηθική κατάπληξη τών άστών για τῆ δῆθεν κοινοχτημοσύνη τών γυναικών που θέλουν νά τῆν καθιερώσουν έπίσημα οι κομμουνιστές. Οι κομμουνιστές δέν έχουν ανάγκη νά μπάσουν τῆν κοινοχτημοσύνη τών γυναικών, αϋτή ύπήρχε σχεδόν από ανέκαθεν.

Οι άστοί μας, μή χορταίνοντας με τό νά έχουν στη διάθεσή τους τις γυναίκες και τὰ κορίτσια τών προλεταρίων τους, για ν' άφίσουμε κατά μέρος τῆν έπίσημη πορνεία, βρίσκουνε ξεχωριστές εύχαρίστησες ξελογιάζοντας ό ένας τῆ γυναίκα τοϋ άλλουνοϋ.

'Ο άστικός γάμος είναι στην πραγματικότητα κοινοχτημοσύνη τών παντρεμένων γυναικών. Θα μπορούσε τό πολύ-πολύ κανείς νά κατηγορήσει τοϋς κομμουνιστές, πώς θέλουν στη θέση μιās ύποκριτικά σκεπασμένης κοινοχτημοσύνης τών γυναικών νά μπάσουνε τῆν έπίσημη. Κοντά στ' άλλα είναι φανερό πώς μαζϋ με τῆν κατάργηση τών σημερινών σχέσεων τῆς παραγωγής, θα καταργηθῆ από μοναχή της και ἡ κοινοχτημοσύνη τών γυναικών που βγήκε άπ' τις σχέσεις αϋτῆς· δηλαδή ἡ έπίσημη και άνεπίσημη πορνεία.

Τοϋς κομμουνιστές τοϋς κατηγορῶνε ακόμα πώς θέλουνε νά καταργήσουν τῆν πατρίδα, τῆν έθνικότητα.

1. Δηλαδή μιὰ παιδοποιητική μηχανή.

2. Πιο άπλά: ἡ γυναίκα στο κομμουνιστικό καθεστϋς θα ύψωθῆ και θα πάρη έναν άλλο ρόλο διαφορετικϋτερο από τό ρόλο τῆς παιδοποιητικῆς μηχανῆς.

Οι εργάτες δὲν ἔχουν πατρίδα. Δὲν μπορεῖ κανένας νὰ τοὺς πάρη ἐκεῖνο ποὺ δὲν ἔχουν. Κι ὁμως, μιὰ ποὺ τὸ προλεταριάτο πρέπει πρὶν ἀπ' ὅλα νὰ πάρη τὴν πολιτικὴ ἐξουσία, νὰ ὑψωθῆ σὲ ἐθνικὴ τάξη καὶ νὰ συνταχθῆ ἀκόμα σὲ ἔθνος, μένει καὶ τὸ ἴδιο ἀκόμα ἐθνικὸ, ὄχι βέβαια καὶ μὲ τὸ νόημα ποὺ δίνει στὴ λέξη τούτη ἢ ἀστικὴ τάξη (').

Ἀπὸ τώρα ἡ ἐθνικὴ ἀπομόνωση καὶ οἱ ἀνταγωνισμοὶ ἀνάμεσα στοὺς λαοὺς ἐξαφανίζονται κιόλας ὀλοένα καὶ πιὸ πολὺ μὲ τὴν ἐξέλιξη τῆς μπουρζουαζίας, μὲ τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἐμπορίου, τὴν παγκόσμια ἀγορὰ, τὴν ὁμοιομορφία τῆς βιομηχανικῆς παραγωγῆς καὶ τῶν ὄρων τῆς ζωῆς ποὺ ἀντιστοιχοῦνε σὲ αὐτή.

Τὸ προλεταριάτο μὲ τὴν κατάληψη τῆς ἐξουσίας θὰ ἐξαφανίσῃ ἀκόμα πιὸ πολὺ (τὶς ἐθνικὲς ἀντιθέσεις). Ἐνιαία δράση στὶς πολιτισμένους τούλάχιστο χώρες εἶναι ἕνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους ὄρους τοῦ λευτερωμοῦ του.

Μὲ τὴν κατάργηση τῆς ἐκμετάλλευσης τοῦ ἑνὸς ἀνθρώπου ἀπὸ τὸν ἄνθρωπον, θὰ λείψῃ καὶ ἡ ἐκμετάλλευση τοῦ ἑνὸς ἔθνους ἀπ' τὸ ἄλλο ἔθνος.

Ἄμα λείψῃ ἡ πάλη τῶν τάξεων μέσα στοὺς κόρφους τοῦ ἔθνους, θὰ λείψῃ καὶ ἡ ἐχτρικὴ στάση ποὺ παίρνει τὸ ἕνα ἔθνος ἀπέναντι στ' ἄλλο.

Οἱ κατηγορίες ποὺ ρίχνουν ἐνάντια στὸν κομμουνισμό, ἀπὸ ἄποψη θρησκευτικῆ, φιλοσοφικῆ καὶ ἰδεολογικῆ γενικά, δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ ἐξετασθοῦν διεξοδικά.

Χρειάζεται τάχα πολὺ μυαλὸ γιὰ νὰ καταλάβῃ κανένας πῶς μαζὺ μὲ τοὺς βιωτικὸς ὄρους τῶν ἀνθρώπων, μαζὺ μὲ τὶς κοινωνικὲς τους σχέσεις, μὲ τὴν κοινωνικὴ

1. Θέλει νὰ πῆ ἐδῶ πῶς τὸ προλεταριάτο καταλαμβάνοντας τὴν πολιτικὴ ἐξουσία, χωρὶς βέβαια ν' ἀφίση στὴν μὲν πάντα τὶς διεθνικὲς ἰδέες του, πολιτεύεται μέσα στὰ ἐθνικὰ πλαίσια τῆς χώρας του, χωρὶς ὁμως σωβινισμοὺς, ἰμπεριαλισμοὺς κλπ.

τους ύπαρξη, αλλάζουνε και οι απόψεις, οι έννοιες και οι αντιλήψεις της, με δυο λέξεις ή συνείδησή τους :

Τι άλλο αποδειχνει ή ιστορία των ιδεών παρά πώς ή πνευματική παραγωγή μεταμορφώνεται μαζί με την υλική ; Οι ιδέες που κυριαρχούσαν μέσα σε μιάν εποχή ήταν πάντα ιδέες της κυρίαρχης τάξης (1).

Κάνουνε λόγο για ιδέες που επαναστατούν μιόν ολόκληρη κοινωνία· μ' αυτό εκφράζουν μονάχα τὸ περιστατικό πώς μέσα στην παλιά κοινωνία διαμορφώθηκαν τά στοιχεία μιᾶς καινούργιας, πώς με τή διάλυση των παλιών βιοτικών δρων βαδίζει παράλληλα και ή διάλυση των παλιών ιδεών. Όταν ὁ ἀρχαῖος κόσμος βρισκόταν στη δύση του, οι παλιές θρησκείες νικήθηκαν ἀπ' τή χριστιανική θρησκεία. Όταν στό 18ον αἰώνα οι χριστιανικές ιδέες ὑποχώρησαν στις ιδέες τοῦ Διαφωτισμοῦ, ή φεουδαρχική κοινωνία πάλευε τόν τελευταῖο της ἀγώνα με τήν ἀστική, που ήτανε τότε επαναστατική. Οι ιδέες για τήν ἐλευθερία της συνείδησης και τήν ἐλευθερία της θρησκείας εκφράζανε μονάχα τήν κυριαρχία τοῦ ἐλεύθερου συναγωνισμοῦ μέσα στην περιοχή της γνώσης.

Χωρίς ἀμφιβολία, θά μπορούσε κανείς νά πη πώς «οἱ ιδέες, θρησκευτικές, ἠθικές, φιλοσοφικές, πολιτικές, νομικές κ.τ.λ., αλλάζουνε μέσα στην πορεία της ιστορικής εξέλιξης. Μά ή θρησκεία, ή ἠθική, ή φιλοσοφία, τὸ δίκαιο, διατηρήθηκαν πάντα μέσα σε τούτη τήν ἀλλαγή.

«Υπάρχουν ἀκόμα αἰώνιες ἀλήθειες, ὅπως ή ἐλευθερία, ή δικαιοσύνη κλπ., που εἶναι κοινές για ὅλες τις κοινωνικές καταστάσεις. Ὁ κομμουνισμός ὁμως καταργεῖ

1. Σ' ἓνα ἄλλο ἔργο τοῦ Μάρξ και Ἐνγκελς «Ἡ γερμανικὴ Ἰδεολογία» (1845) ὑπάρχει τούτη ή φράση : Οι ιδέες της κυρίαρχης τάξης εἶναι σε κάθε εποχή οι κυρίαρχες ιδέες, δηλαδή ή τάξη που εἶναι ή κυρίαρχη ὑ λ ι κ ῆ δύναμη της κοινωνίας εἶναι μαζί ή κυρίαρχη π ν ε υ μ α τ ι κ ῆ της δύναμη».

τις αιώνιες (αυτές) αλήθειες, καταργεί τη θρησκεία και την ηθική, αντί να της δώσει νέα μορφή. Γι' αυτό έρχεται λοιπόν σε αντίφαση με όλες τις ως τώρα ιστορικές εξελίξεις»

Πώς λοιπόν συγκεκριαλιώνεται τούτη ή κατηγορία ; Η ιστορία όλων των ως τώρα σήμερα κοινωνιών κινήθηκε μέσα σε ταξικές αντιθέσεις, που κατά διάφορες εποχές έπαιρναν και διαφορετική μορφή.

Μα οποιαδήποτε μορφή κάθε φορά κι αν έπαιρναν (οι ταξικοί αγώνες) ή έκμετάλλευση της μιας κοινωνικής μερίδας απ' την άλλη είναι ένα γεγονός κοινό σε όλους τους περασμένους αιώνες. Για τουτό δεν είναι καθόλου θάμα το ότι ή κοινωνική συνείδηση όλων των αιώνων, σε πείσμα κάθε ποικιλίας και άνομοιότητας, κινιέται μέσα σε ώρισμένες κοινές μορφές, σε μορφές συνείδησης, που μόνο άμα τελειωτικά εξαφανισθούν οι ταξικές αντιθέσεις σβήνουν όλότελα.

Η κομμουνιστική επανάσταση είναι το πιο ριζικό τσάκισμα των καθιερωμένων συνθηκών της ιδιοκτησίας. Τίποτα λοιπόν το παράδοξο αν στην εξέλιχτική της πορεία χτυπάει με τον πιο ριζοσπαστικό τρόπο τις καθιερωμένες ιδέες. Άς αφίσουμε ώστόσο τώρα κατά μέρος τις αντιλογίες των άστων ενάντια στον κομμουνισμό.

Όπως είδαμε πιο πάνω, το πρώτο βήμα της εργατικής επανάστασης είναι ή ανύψωση του προλεταριάτου σε τάξη κυρίαρχη, δηλαδή ή κατάχτηση της δημοκρατίας(1).

Το προλεταριάτο θά μεταχειριστή την πολιτική του κυριαρχία για ν' άποσπάση σιγά σιγά απ' τα χέρια της αστικής τάξης όλο το κεφάλαιο, όλα τα εργαλεία (της παραγωγής) για να τα συγκεντρώση στα χέρια του Κρά-

1. Δηλαδή να πάρη το προλεταριάτο όλον τον κρατικό μηχανισμό στα χέρια του, να καταχτήση το δημοκρατικό σύστημα με το οποίο κυβερνιέται ή χώρα.

τους, δηλαδή του προλεταριάτου που θάνατι οργανωμένο σε κυβερνώσα τάξη, και να μεγαλώσει όσο μπορεί πιο γρήγορα το ποσό των παραγωγικών δυνάμεων.

Αυτό φυσικά στην αρχή δεν μπορεί να γίνει χωρίς αυταρχικά μέτρα στο δικαίωμα της ιδιοκτησίας και στις άστικές σχέσεις της παραγωγής, δηλαδή θα παρθούν τέτοια μέτρα που από οικονομική άποψη φαίνονται ανεπαρκή και που δεν μπορούν να διατηρηθούν, και που στην πορεία του κινήματος θα ξεπεραστούν από μοναχά τους, είναι όμως απαραίτητα σά μέσο ν' ανατρέψουν ολοκληρωτόν τρόπο της παραγωγής.

Τά μέτρα τούτα θα είναι βέβαια όχι τά ίδια για όλες τις χώρες.

Για τις πιο προχωρημένες ώστόσο χώρες θα μπεροδοσαν, κατά γενικό σχεδόν κανόνα, να εφαρμοστούν :

1) Άπαλλοτρίωση της γαιοκτησίας (1) και χρησιμοποίηση της γαιοπρόσοδου για έξοδα του Κράτους.

2) Βαρεία προοδευτική φορολογία.

3) Κατάργηση του κληρονομικού δικαιώματος.

4) Κατάσχσεις της ιδιοκτησίας όλων εκείνων που θα φύγουν στο έξωτερικό ή θα γίνουν άντεπαναστάτες (2).

5) Συγκέντρωση της πίστης στα χέρια του Κράτους, ιδρύοντας μια Έθνική Τράπεζα με κρατικά κεφάλαια και αποκλειστικό μονοπώλιο.

6) Συγκέντρωση στα χέρια του Κράτους των μεταφορικών μέσων.

7) Πολλαπλασιασμός των έθνικών εργοστασίων και των εργαλείων παραγωγής, έκχέρσωση των έχτάσεων που είχε χερσότοποι και βελτίωση των καλλιεργημένων πάνω σ' ένα κοινό σχέδιο.

1. Έννοει τη μεγάλη άγροτική ιδιοκτησία (τσιφλίκια κλπ.).

2. Δηλαδή τις περιουσίες των αντιδραστικών που θεληματικά θα έκπατριστούν και εκείνων που θα οργανώσουν άντεπαναστατικά κινήματα ενάντια στο προλεταριάτο.

8) 'Υποχρεωτική δουλιά δμοια για δλους. 'Οργάνωση βιομηχανικῶν στρατιῶν, προπάντων για τῆ γεωργία.

9) Συνδυασμός τῆς γεωργικῆς καί τῆς βιομηχανικῆς δουλιᾶς με τὴν προσπάθεια νὰ ἐξαφανιστῆ με τὸν καιρὸ ἡ διαφορά ἀνάμεσα στὴν πόλη καί τὸ χωριό.

10) Δημόσια καί δωρεάν ἐκπαίδευση για δλα τὰ παιδιὰ. Κατάργηση τῆς δουλιᾶς τῶν παιδιῶν στὰ ἐργοστάσια με τὴ μορφή ποὺ γίνεται σήμερα. Συνδυασμός τῆς ἀγωγῆς με τὴν ὕλικὴ παραγωγή κλπ. (').

Ὅταν πιά με τὴν πορεία τῆς ἐξέλιξης ἐξαφανιστοῦν οἱ ταξικὲς διαφορὲς καί ὀλόκληρη ἡ παραγωγή συγκεντρωθῆ στὰ χέρια τῶν συνεταιρισμένων ἀτόμων, τότε καί ἡ κρατικὴ ἐξουσία θὰ χάσῃ τὸν πολιτικὸ τῆς χαραχτήρα. Ἡ πολιτικὴ ἐξουσία κυριολεκτικὰ εἶναι ἡ ὀργανωμένη ἐξουσία μιᾶς τάξης για τὴν καταπίεση μιᾶς ἄλλης. Ὅταν τὸ προλεταριάτο στὴν πάλῃ του ἐνάντια στὴν ἀστικὴ τάξη ὀργανώνεται ἀναγκαστικὰ σὲ τάξη, δταν με μισὴν ἐπανάσταση ὕψώνεται σὲ κυρίαρχη τάξη, καί σὰν κυρίαρχη τάξη καταργεῖ με τὴ βία τὸ παλιὸ σύστημα παραγωγῆς, τότες καταργεῖ μαζὺ με τὸ σύστημα αὐτὸ τῆς παραγωγῆς τοὺς ὄρους ποὺ γεννοῦν τὶς ταξικὲς ἀντιθέσεις, τὶς τάξεις γενικὰ καί κατὰ συνέπεια καί τὴ δικὴ του τὴν κυριαρχία σὰν τάξης.

Στὸν τόπο τῆς παλιᾶς ἀστικῆς κοινωνίας, με τὶς τάξεις καί τὶς ταξικὲς τῆς ἀντιθέσεις, θὰ ἔμπῃ ἕνας συντροφιασμός, ὅπου ἡ ἐλεύθερη ἀνάπτυξη τοῦ καθενὸς θὰ εἶναι ὁ ὄρος για τὴν ἐλεύθερη ἀνάπτυξη δλων.

1. Δηλαδή θὰ καθιερωθῆ σχολεῖο ἐργασίας, στὸ ὁποῖο παράλληλα με τὰ θεωρητικὰ μαθήματα θὰ γίνεται καί τεχνικὴ μόρφωση τῶν παιδιῶν.